

شهید مطهری با حفظ سنت بیان جدیدی از دین ارائه کرد

مجتبی مطهری ضمن اشاره به جایگاه عقلانیت در آثار شهید مطهری تصریح کرد: شهید مطهری سعی کرد هم روح دین و سنت دین را حفظ کند و هم بیان جدید، قالب جدید از دین ارائه دهد.

مجتبی مطهری ضمن اشاره به جایگاه عقلانیت در آثار شهید مطهری تصریح کرد: شهید مطهری سعی کرد هم روح دین و سنت دین را حفظ کند و هم بیان جدید، قالب جدید از دین ارائه دهد.

مجتبی مطهری، فرزند ارشد شهید مطهری در گفت‌وگو با خبرنگار ایکنا به توضیح درباره ابعاد شخصیت استاد مطهری پرداخت و گفت: مهمترین ویژگی شخصی ایشان معلمی بود. بی حکمت نیست روز شهادت ایشان را روز معلم نامیدند. ایشان معلمی عاشق، خالص و دلسوز بود. ایشان همیشه درد داشت و آرام و قرار نداشت. اگر قلبش را می شکافتی چیزی جز خدا و خدمت به خلق خدا در آن یافت نمی شد.

وی با بیان اینکه شهید مطهری معتقد بود دین بر بهان و حکمت مبتنی است، افزود: دین ما دین حکمت است به این معنا که دین ظاهری دارد و باطنی دارد کما اینکه نماز ظاهری دارد و باطنی؛ باطن دین حکمت است. آثار شهید مطهری از عقلانیت و حکمت وسیع برخوردار است و این امر از ویژگی آثار ایشان است. بین وحی و عقل ارتباط دقیقی برقرار است. وحی عقل را تکمیل کند و عقل، وحی را تایید می کند. در واقع عقل و نقل معاضد و موید هم هستند و به هیچ وجه از هم جدا نیستند. این نکته ای است که باید در تمدن اسلامی مورد نظر قرار گیرد.

اخباری گری بر عقلانیت غلبه کرده

مطهری ادامه داد: متأسفانه عقلانیت در جامعه ما ضعیف شده است. یکی از مشکلات جامعه ما همین است که اخباری گری بر عقلانیت غلبه کرده است. این درست نیست. اگر نگاه کنیم قرآن، در سوره توحید یا در اوایل سوره حدید آیاتی دارد که نیاز به تفکر دارد. خود قرآن دعوت به تعقل و تعمق کرده است. خواسته در مسائل الهی تفکر کنیم. کسانی که معتقدند فقط باید طواهر آیات قرآن و حدیث را دید و نباید به بطن آن توجه کرد، حرفشان نامعقول است، چون قرآن به مقدماتی مثل تعقل، تفکر و تعمق اشاره می کند که نتیجه ای دارد. نتیجه اش باید معرفت الهی باشد، درک دقیق عقلانی حق و صفات و اسمای الهی باشد و الا ما تفکر می کنیم ولی به نتیجه نمی رسیم. الان در برخورد با غرب هم برخی عقلانیت را کنار می گذارند و می گویند باید در کشور را بست. این در حالی است که غرب قابل نقد است، ولی قابل نفی نیست چون تمدن اسلامی بر تمدن غرب اثر گذاشته است. پیشرفت و تکامل اسلام وابسته به عقلانیت است. این عقلانیت باید مورد دقت قرار گیرد.

تحول دین در گذر زمان

فرزند شهید مطهری ادامه داد: یک نکته دیگری که در آثار استاد مطهری وجود دارد و مهم است این است که دین یک جنبه الهی دارد و یک جنبه خلقی. آن بخش دین که الهی است ثابت است و تغییر نمی پذیرد مثل توحید و معاد ولی جنبه خلقی دین به اجتماع و شرایط آن و زمان و مکان بستگی دارد. ممکن است در این بخش تغییر پیش بیاید. اینجا یک نکته مهم است و آن اینکه جنبه الهی و جنبه خلقی را نمی توان تفکیک کرد به این معنا که هرگونه تغییر باید بر اساس روح دین، روح سنت و روح وحی صورت بگیرد. برخی روشنفکران تغییر ایجاد می کنند ولی به عمق دین، به معنویت دین، به سنت دینی توجه ندارند. شهید مطهری سعی کرد هم روح دین و سنت دین را حفظ کند و هم بیان جدید، قالب جدید از دین ارائه دهد. این مسئله در فقه ما هم هست. اگر فقه ما پویاست در عین سنتی بودن پویاست. پس سنت جدا از پویایی نیست و اینطور نیست که ما یک فقه پویا داشته باشیم و یک فقه سنتی، بلکه فقه پویا از فقه سنتی برمی خیزد و جدا از سنت، فقه پویا نداریم.

وی تصریح کرد: نکته دیگری که در آثار ایشان هست و کمتر در جامعه ما مطرح می شود جامعه شناسی است. اگر بخواهیم مردمسالاری دینی نهادینه شود باید از جامعه، شخصیت مستقل در نظر بگیریم و جامعه را یک مسئله اعتباری نبینیم بلکه مسئله حقیقی بدانیم. در نظام ما کمتر روی این مسئله کار شده است. خود علامه با توجه به آیه دو بیست سوره آل عمران: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَاطِبُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» از ترکیبی یاد می کنند که صورت نوعیه جدید دارد و این صورت نوعیه جدید باعث می شود احکام و قوانینی آفریده شود که مخصوص جامعه است یعنی ایشان از طریق این آیه اثبات می کنند که جامعه وجود مستقل دارد. اگر بخواهد مردمسالاری دینی و حقوق اجتماعی خوب تبیین شود باید مسائل جامعه شناسی و علم الاجتماع بازنگری، تحلیل و تثبیت دقیق تری شود. این نقصی است که در جامعه ما وجود دارد کما اینکه باید به عقلانیت توجه بیشتری شود؛ از ویژگی آثار مطهری عقلانیت است.

استاد دانشگاه علامه طباطبایی افزود: نکته بعد اینکه شهید مطهری می گویند یکی از دلایل اینکه جوانان از دین گریز دارند این است که محیط آلوده است. یکی از بهترین کارهایی که حکومت ما کرد این بود که محیط را تا حد زیادی پاک کرد. در جامعه آلوده استعدادها رشد پیدا نمی کند. از نظر مطهری این یکی از عواملی است که افراد را از دین گریز می دهد. دلیل دیگر روی گردانی از دین، تاجر است و اینکه برخی می گویند دین با همه چیز مخالف است. مردم هم می گویند اگر دین اینطوری است ما دین را نخواستیم. ما باید دین را با بیان لطیف و زیبا و هنری تبیین کنیم و نباید بین شادی و دین اختلاف ایجاد کنیم، نباید بین هنر و دین اختلاف ایجاد کنیم. این کارها باعث می شود جوانان از دین رویگردان شوند.

وی ادامه داد: من یادم هست قبل از انقلاب محاسنم را از ته می زدم. پدر هیچ وقت نمی گفت چرا ریشت را زدی چون می دانست اول باید فکر مرا درست کند. ایشان می گفت زندگی بدون خدا بی معناست و ارزشی ندارد. این حرف ها دل ما را می ریخت. این محبت ایشان، راهنمایی ایشان آدم را جذب می کرد. شهید مطهری رفتاری با شرح صدر و سعه وجودی داشت. ایشان مردی بود که روح بزرگی داشت. در خیلی مسائل در جامعه ما تنگ نظری و تاجر است و عقلانیت و سعه وجودی کمتر است. ما برای پیشرفت کشور نیاز داریم عقلانیت را تثبیت کنیم تا دیگران را جذب کنیم، در عین حال باید جوانان را هدایت کنیم و وانگذاریم.